

פרשת בראשית

טמונה בפרשה

עלון שבועי לעידוד העיון והבקיאות בפרשת השבוע

לסדר את הפרשה

לפניכם רשימת נושאי הפרשה בסדר מעורבב, עליכם לסדרם מחדש לפי סדר ההתרחשויות בפרשה. כשתצליחו, תקבלו מהאותיות חלק מפסוק מהפרשה.

ה. לידת קין והבל ומנחותיהם

ו. חטא עץ הדעת והעונשים

ז. מעשה ששת ימי בראשית

י. לידת שת וצאצאיו עד נח

י. השי"ת שובת ביום השביעי

כ. מעשה גן עדן

והנהרות היוצאים ממנו

ל. יצירת האשה

מ. האדם משחית דרכו

וד' מתנחם עליהם

מ. צאצאי קין עד למך ותובל קין

ש. קין הורג את הבל ועונשו

שאלה לשולחן השבת

"כי עשית זאת"

'מכאן שאין מהפכים בזכותו של מסית' (רש"י)

דברי רש"י הם על פי הגמרא (סנהדרין כט.).

וביאור הדברים, שמי שהסית אחר לעבור עבירה אזי אין אנו מהפכים בזכותו ככל עומד לדין רגיל.

ויש לבאר אם כן, מדוע כשפנה הקב"ה אל האישה אמר לה: "מה זאת עשית", הרי היא הסיתה את בעלה, אדם, לעבור על ציווי השי"ת, ומדוע אצלה לא נאמר הכלל של 'אין מהפכים בזכותו של מסית'?

מטרת השאלה

הינה לעורר דיון סביב שולחן השבת. ניתן לשלוח את תשובותיכם למערכת (בצרוף מקורות, אם ישנם) ובל"נ אכתוב מן התשובות בעוד כחודש.

פנינים

"ויאמר אלקים"

כתוב במשנה: (אבות פ"ה מ"א) 'בעשרה מאמרות נברא העולם. ומה תלמוד לומר, והלא במאמר אחד יכול להבראות וכו'. לכאורה קשה, מדוע לא שאל התנא למה בכלל היה צורך באמירה, הרי יכל הקב"ה לברוא את העולם כולו במחשבה? הדבר יובן על פי מאמר חז"ל שביקש הקב"ה לברוא את העולם במידת הדין וראה שאינו יכול להתקיים, לכן עמד ושיתף את מידת הרחמים. ומה היא מידת הרחמים, שממתין בעונש ולא מעניש מיד, אלא נותן לאדם זמן כדי לקיים מצוות עשה של תשובה. ומידה זו שייכת רק כשעוברים על אמירתו של הקב"ה שהיא הציווי שציווה אותנו לנהוג כך ולא אחרת, ואם עבר האדם, יש לו ציווי חדש של תשובה. אך המחשבה של הקב"ה זוהי רצונו, וכנגד רצון השי"ת לא שייך קיום כלל, ואין אפשרות להמתין עם העונש אפילו לשבריר שניה. ולפי זה יובן מה שאמר משה רבנו כשראה שסורקים את בשרו של רבי עקיבא במסרקות של ברזל: "זו תורה וזו שכרה"? ענה לו הקב"ה: "שתוק, כך עלתה במחשבה לפני". כיון שזה עלה במחשבה, דהיינו שזהו הרצון של הקב"ה, הרי לא שייך שישתנה הרצון כלל ולכן תפילה אינה מועילה במקרה זה. וזהו שאנו אומרים בתפילה 'ברוך שאמר והיה העולם וכו', שאנו מודים לקב"ה שברא את העולם באמירה דווקא ולא במחשבה, ומדוע עשה הקב"ה כן? משום: 'ברוך מרחם על הארץ ברוך מרחם על הבריות' שדבר זה נובע ממידת הרחמים. (ברוך מרדכי)

"ויברא אלקים את האדם בצלמו בצלם אלוקים ברא אותו"

יש לבאר מה ההבדל בין 'בריאה', 'ליצירה'. וההסבר הוא, שבריאה זה יש מאין, אך יצירה פירושו שלאחר שהחומר קיים, צר ממנו הקב"ה ויוצר צורה. לכן בפסוק הראשון נאמר 'בראשית ברא', שבתחילה ברא הקב"ה את הכל יש מאין, אך לאחר מכן כתוב ויעש וכד' שכבר כל החומר היה ורק ממנו יצר הקב"ה דברים. לפי זה, יש לתהות מדוע שוב נאמר כאן בבריאת האדם לשון בריאה. ואפשר לומר, ע"פ דברי התוספות (ברכות ס:): "אשר יצר את האדם בחכמה. בתחומא: 'ויברא אלקים את האדם, א"ר בון בחכמה, שהתקין מזונותיו ואח"כ בראו. היינו דאמר בסנהדרין בס"פ אחד דיני ממונות, לכך נברא בערב שבת כדי שיכנס לסעודה מיד". דהיינו למרות שהאדם הוא יצירה, נקרא בריאה משום שכל העולם נברא לפי צרכיו של האדם. והמלבי"ם פירש שבאדם היתה בריאה מיוחדת של יש מאין - נשמתו.

"לכם יהיה לאכלה. ולכל חית הארץ"

כתב רש"י: 'השוה להם בהמות וחיות לאכיל, ולא הרשה לאדם ולאשתו להמית בריה ולאכול בשר, אך כל ירק עשב יאכלו יחד כלם, וכשבאו בני נח התיר להם בשר...'. ויש לבאר אם כן, את דברי הגמרא (סנהדרין נט:): 'היה ר' יהודה בן תימא אומר אדם הראשון מיסב בגן עדן היה והיו מלאכי השרת צולין לו בשר ומסננין לו יין'. ותמוה הכיצד צלו לו בשר, הלא היה אסור לו לאכול בשר? ויש לומר: א. היה בשר שירד מן השמים. (סנהדרין נט:). ב. היה אסור להרוג בעלי חיים כדי לאוכלם, אך אם מתו מאליהן, הותרו. (פדר"א ג. קודם שחטא האדם היה מותר לו לאכול בשר. (תוספות השלם, ועוד). ד. בשר עוף הותר לו. (אותיות למשה). ה. נבראה הבהמה ע"י ספר יצירה. (ע"פ תשובות הקוראים הנכבדים שליט"א ל'שאלה לשולחן שבת' תשפ"ה)

אלפי משפחות כבר התחילו עבראשית!

ניתן להשיג ב"מקרא" הוצאה לאור, ובטלפון:
052-7665775

העלון מוקדש לע"נ
ר' יצחק בן משה
ת.נ.צ.ב.ה

ישנו ביקוש רב בבתי כנסת ברחבי הארץ לקבל את העלון לקהילתם.
זו ההזדמנות שלכם לזכות בהפצת תורה!
השתתפו באמצעות העברה לבנק לאומי (10) סניף 905 חשבון 5055271 ע"ש 'בייז'.

חידון א' ת'

התשובה לכל שאלה מתחילה באות המופיעה בתחילת השורה

- א. נמצאת בארץ החוילה
- ב. מהם הביא הבל מנחה להשי"ת
- ג. עונש שנענשו בו אדם וקין
- ד. סוג של קוץ
- ה. שאלת הקב"ה לאדם לאחר שחטא
- ו. "עץ הדעת טוב ____"
- ז. כך ברא ד' את האדם
- ח. נבראו ביום השישי, ורצים בשדות חופשי
- ט. "וכל שיח השדה ____ היה בארץ"
- י. בנו של מהללאל
- כ. כלי נגינה
- ל. "בזיעת אפיק תאכל ____"
- מ. אביו של למך (2)
- נ. פיתה את חוה, כי למיתת האדם איוה
- ס. "הוא ה ____ את כל ארץ כוש"
- ע. את הדרך אליו שמרו כרובים
- פ. שניים מארבעה הנהרות היוצאים מגן עדן
- צ. אחת מנשות למך
- ק. בנו של אנוש
- ר. נברא ביום השני
- ש. אחיו של קין
- ת. הוא היה לוטש כל חורש נחושת וברזל

חידון א' ת' הפוך

התשובה לכל שאלה מסתיימת באות המופיעה בתחילת השורה

- א. נברא ביום השלישי
- ב. "וירא אלוקים כי ____"
- ג. "כל ____ קין שבעתיים יוקם"
- ד. בנו של חנוך
- ה. בתו של למך
- ו. "ולאדם לא מצא עזר ____"
- ז. השי"ת ____ את האור שברא בשביל הצדיקים
- ח. נמצא בארץ החוילה
- ט. "ואת ____ החרב המתהפכת"
- י. "כי איש הרגתי ל ____"
- ך. שם בנו של קין
- ל. שני אחים בפרשה
- ם. נבראו ביום החמישי: " ____" (לשון הפסוק!)
- ן. במקום זה שם ד' את האדם
- ס. הפישון הוא נהר ה- (רש"י)
- ע. השי"ת ברא מאיבר זה את האשה
- ף. "ואת כל ____ למינהו"
- ץ. האדמה קוללה להצמיח-
- ק. העופות נבראו מן ה ____ (רש"י)
- ר. נברא ביום הראשון
- ש. נהר גיחון מקיף ארץ זו
- ת. "ורוח אלוקים ____"

ואלה שמות

"ויחי קינן שבעים שנה ויולד את מהללאל"

מה היו שמות אחיו, אחיותיו ואשתו של מהללאל? (ע"פ ספר הישר ועוד. התשובות במדור התשובות)

מן המדרש

אמר רבי יוחנן: אדם וחוה כבני עשרים שנה נבראו. רב הונא אמר: עפר זכר והאדמה נקבה. היוצר (יוצר כלים) הזה מביא עפר זכר, ומערב באדמה נקבה, כדי שיהיו כליו בריאים וחזקים. מעשה באחד בציפורי שמת בנו, ויש אומרים שמין אחד היה יושב אצלו. הלך רבי יוסי בר חלפתא לנחמו וישב לפניו. ראה שרבי יוסי יושב וצוחק, שאלו: "מדוע אתה צוחק?", ענה ר' יוסי: "מפני שמובטחני שאתה חשוב ותראה את פני השי"ת בעולם הבא". אמר לו אותו המין: "וכי לא די לך בצרתו של האבל ובצערך, שאתה בא להוסיף צער נוסף עליו? וכי כלי חרס שנשברו, יש להם תקנה וידבקו יחד?!" (הלא בוודאי שהמיתה היא סופית) שהרי לא כך כתוב: "ככלי יוצר תנפצם" תמה אני!". ענה ר' יוסי: "כלי חרס ברייתו מן המים והכשרו באש, כלי זכוכית ברייתו מן האש והכשרו באש. זה נשבר ויש לו תקנה, וזה נשבר ואין לו תקנה, תמה אני!". ענה לו האיש הכופר שהדבר שונה מפני שכלי הזכוכית עשויים בנשיפה. השיב לו על אתר ר' יוסי: "ישמעו אוזניך מה שפיק אומר, מה אם זה שעשוי בנפיתו של בשר ודם יש לו תקנה, אדם העשוי בנפיתו של הקדוש ברוך הוא בכבודו ובעצמו - על אחת כמה וכמה!". (ע"פ מדרש רבה)

מילה בפרשה

**הקוסם הדגול בא,
וגילה מספר שנחבא,
אצל מלך שרצה לעוור,
שרץ ערמומי ודובר.**

המונח המבוקש הינו מילה
בת 3 אותיות המופיעה בפרשה.
אשר כל שורה בחידה
רומזת להקשר שונה שלה.
(יתכן כתיב חסר וחילופי אותיות
בעלי הגיה דומה)

התשובה תתפרסם אי"ה בגליון הבא

שעשועי דאורייתא

"ויהי ערב ויהי בקר יום אחד"

באלו מקומות נוספים בתורה מופיע הביטוי 'יום אחד' (4, מתוכם 2 בחומש בראשית)

מצאו נא בפרשה:

1. אות קטנה (זעירא).

2. אות המוטעמת בשני טעמים.

3. את שמותיהם של עשר מפרשיות התורה.

(כתיב)

4. שם המופיע לשני אנשים שונים. (2 תשובות)

5. מילה המופיעה פעמיים ברציפות. (2 תשובות)

6. ארבע מילים רצופות בנות שש אותיות.

ושפני טמוני חול

שני נרות שדלקו בכניסת השבת וכבו במהלכה. האחד מותר בטלטול לצורך גופו ומקומו והשני אסור. מדוע?

"ועפר תאכל כל ימי חיך"

'אמר ר' לוי, לעתיד לבא הכל מתרפאין חוץ מהנחש והגבעונים' (מדרש) - הדבר אף מרומז בפסוק ע"פ הדרשה המפורסמת של חכמים: "ימי חיך - העולם הזה, כל ימי חיך - להביא לימות המשיח", שמכיון שנתקלל הנחש בלשון של "כל ימי חיך", הרי שישאר עונשו על כנו אף לעתיד לבא.

"פרו ורבו"

כתוב בגמרא (נדה לח: רע"א 271) ימים הם ימי עיבורה של אשה, כמנין 'הריון'. ומרומז הדבר בפסוקים בפרשה: המילה ה'271 מבראשית הוא בפסוק כ"ב במילה 'פרו': "ויברך אתם אלקים לאמר פרו ורבו". וכן הוא מספר המילים מ"אלה תולדות השמים" עד - "כי מאיש לקחה זאת". וכן הוא מספר המילים מ"ויבן ד' אלקים את הצלע" עד - בעצב תלדי בנים.

שמיאות מי יבין

לפניכם פסוק מן הפרשה שנפל בו שיבוש, התשכילו להבין מהו?

1. "ויאמר קין אל הבל אחיו והיה ביהותם בשדה ויקם קין על הבל אחיו ויהרגהו"

2. "ותדשא הארץ דשא עשב מזריע זרע למינהו ועץ פרי עשה פרי אשר זרעו בו למינהו וירא אלקים כי טוב"

תשובות

ושפני טמוני חול - תשובה לגיליון קודם: איך יתכן ברכה מברכות הנהגין, שמשתנה נוסח הברכה לפי העיתוי שבו מברכים? בשמים יש מינים שמברכים עצי בשמים או עשבי בשמים, אבל במוצאי שבת מברכין על הכל בורא מיני בשמים. ולספרדים, הברכה על אכילת מצה משתנית לעיתים המוציא ולעיתים מזונות. **לסדר את הפרשה** - "ויכלו השמים". **חידון א' ת'** - אכן שהם, בכורות צאנו, גירושלגלות, דרדר, המן העץ, ורע, זכר ונקבה, חית הארץ, טרם, ירד, כינור, לחם, מתושאל ומתושלה, נחש, סובב, עץ החיים, פישון פרת, צילה, קינן, רקיע, שת, תובל קין. **חידון א' ת' הפוך** - דשא, טוב, הורג, עירד, נעמה, כנגדו, גזו, בדולה, לחט, פצעי, חנוך, יבל יובל, תנינים הגדולים, גן עדן, גילוס, צלע, עוף כנף, קוף, רקק, אור, כוש, מרחפת. **ואלה שמות** - אחיו - עינן ומרד. אחיותיו - עדה וצילה. אשתו - דינה. **שעשועי דאורייתא** - רבקה אמרה: "למה אשכל גם שניכם יום אחד", יעקב אמר: "ודפסוק יום אחד ומתו כל הצאן", "אתו ואת בנו לא תשחטו ביום אחד", "לא יום אחד תאכלון ולא יומיים" (לגבי השלו). 1. "בהבראם". 2. "זה ינחמנו". 3. נח, וירא, תולדות, ויצא, וישב, מקץ, ויחי, שמות, ויקרא, עקב. 4. למך וחנוך פעמיים. 5. "הרמש הרמש", ו"זרע זרע" - פעמיים. 6. "ונפקחו עיניכם והייתם כאלקים". **מילה בפרשה וזאת הברכה** - ידיד קדקד ימים. "שלושה כפולים לפתרון" - התשובה מורכבת משלוש מילים בנות 4 אותיות המורכבות כולן ממילה בת 2 אותיות כפולה, "האחד, שני ידיים לאחרון" - ידיד ובברכת השבט האחרון, בנימין נאמר 'ידיד', "השני בסיס של שני סיסמאות" - בסיס=קודקוד, קוד (סיסמא)+קוד=קדקד, "והאדום והשחור שלא בלילות" - האדום והשחור שניהם 'מים' ולא לילות. **טמונות בפרשה** - 1. קידוש שבת - "ויכלו השמים..". (בא, 2). "נהר יוצא מעדן" (בי, 3). "נע וגד תהיה בארץ" (די, 4). "הכרובים" (גכד, 5). "ויהי אור" (אג, 6). "וקץ ודרדר" (גיח, 7). לוח שנה - "ולמועדים ולימים ולשנים" (אידי, 8). 'אמר רבי יצחק לא היה צריך להתחיל התורה אלא מהחודש הזה לכם' (רשי"א, 8). "תפס כנור" (דכא, 9). "ועוף יעופף על הארץ" (אכ, 10). "לוייתן וכן זוגו" (רשי"א, 11). "לא שעה" (דוה, 12). לבשר אחד" (בכד, 13). "חור" (גכ, 14). "בזעת אפך תאכל לחם" (גיט, 15). "התנינים הגדולים" (אכא, 16). **טמונות בהפסדה** - 1. "מושב הקיר" (ככה, 2). "ירה החצי" (כלו, 3). "החיצים" (כלו, 4). "וישב המלך על (אל) הלחם לאכול" (ככד, 17). **שאלה לשלחן השבת כי תצא** - שאלנו: מיתת סקילה חמורה יותר ממייתת סייף, ואם כן - בן סורר ומורה, שאף אם אכן ילסטם את הבריות וליסטם חשוד על הרציחה, הרי רוצח נהרג רק במיתת סייף (סנהדרין נב:). ומדוע הוא נהרג כעת במיתת סקילה החמורה יותר? כמה מעיקרי התשובות שהתקבלו במערכת: א. מה שיהיה מלסטם הבריות - הכוונה שגם ילסטם בשבת, ויעבור עבירה שחייבים עליה סקילה (כגון נטילת נשמה). לפיכך נידון בסקילה (רא"ם; ועי' גור אריה שהקשה עליו). ב. לא דווקא ילסטם, אלא יהיה מופקר ויעבור על כל התורה - גם על עבירות שחייבים עליהן סקילה (מהרש"א). ג. כשהוא ליסטם - הרי הוא בגדר רודף, והרודף מתחייב בנפשו (סנהדרין עג, א). מותר להורגו בכל דרך, אפילו בריגמה, נמצא שסופו להיהרג גם בסקילה (גור אריה). ד. אף שסופו לעבור רק על רציחה, כיון שיהיה רגיל להרוג רבים - החמירה עליו תורה למות בסקילה (גור אריה). ה. נוסף על העתיד - הרי כבר עכשיו, במרדו באביו ואמו, נחשב כמקללם שעונשו סקילה (בעלי התוספות). ועוד: זה ביזיון להוריו, כעין ארור זה שגדל - והוי מקלה אביו (משכיל לדור). ו. יש שני סוגי רוצחים: האחד - בתאוות רציחה גרידא, השני - מתוך רעב לצורך גזל מזון. באמת הראשון ראוי לסקילה, והשני לסייף; אלא שהתורה לא חילקה, כי אי אפשר לחקור לב האדם. אולם בבן סורר ומורה - ירדה תורה לסוף דעתו, שירצח גם לשם רציחה בלבד, וראוי לסקילה (טעמא דקרא בשם המגיד מדובנא). ז. כאן יש גם ענין וכל ישראל ישמעו ויראו, ולכן החמיר הכתוב בעונשו (ומה גם שסקילה מתפרסמת יותר מסייף). ח. המלסטם את הבריות - סופו להרוג בלא עדים והתראה, ולא יתחייב בבית דין. מי שהרג במזיד בלא עדים - הקב"ה מזמינו לפונדק וממיתו במיתת סקילה (כמבואר בסנהדרין). נמצא שגם הוא סופו להיהרג בסקילה (באר בשדה). ט. ככל שהעונש חמור יותר - כן הוא לטובה לנשמה, שממעטת מדינו בגיהנם. לכן מאחר שכן סורר עדיין זכאי, התורה גוזרת עליו סקילה דווקא, כדי להקל מעונשו בעולם הבא.

ניתן להשיג את העלון:

במייל: ע"י שליחת מייל בקשה אל: temunabaparashah@gmail.com - מלמדים, תלמודי תורה ובתי ספר - נא ציינו זאת.

ב: 'לדעת', 'אידישער וינקל' (באידיש) ו'דרשו'.

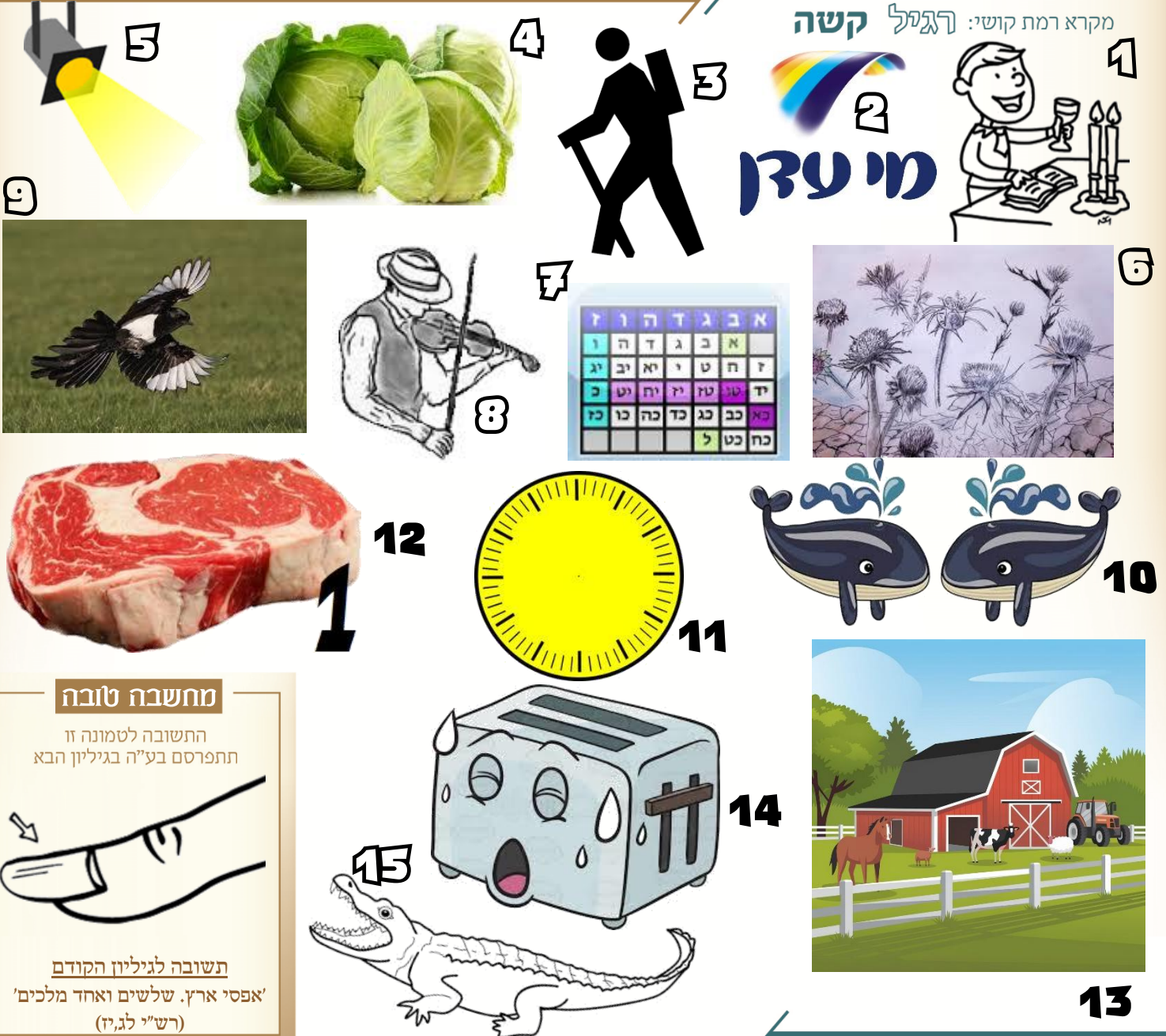
בירושלים: בחנות 'פיצוץ בית ישראל' רח' בית ישראל 1, ובמערכת.

זהו חידון משעשע מתמונות הרומזות על פסוקים ומושגים מהפרשה ומפירוש רש"י.
(תוכלו למצוא תשובות במדור 'תשובות')

אדגיש, כי אין הכוונה להמחיש את הפסוקים כלל, אלא רק בדרך רמז וכפל לשון. (מומלץ לציין זאת לילדים)
אשמח לקבל רעיונות, חידוקים והערות: ternunabaparashah@gmail.com
כמו"כ להצטרפות לרשימת התפוצה ולהקדשות ניתן לשלוח בקשה למייל הנ"ל.

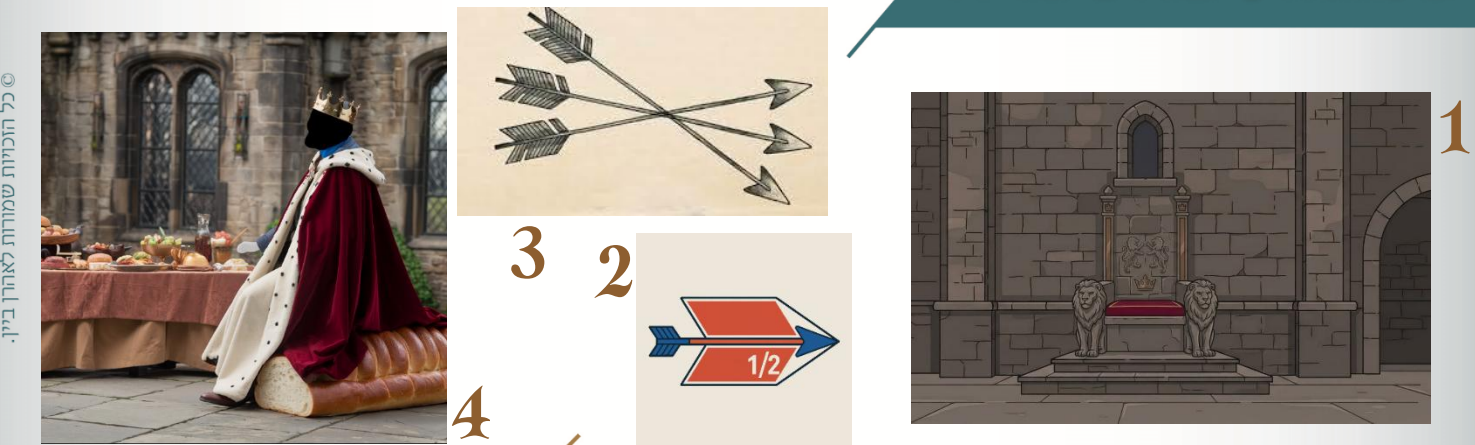
טמונות בפרשה

מקרא רמת קושי: רגיל קשה

טמונות בהפטרה

הפטרת שבת ערב ר"ח "מחר חודש" (ש"א כ' יח-מב')

העלון מוקדש לע"נ ר' יהושע בן שלמה
ת.נ.צ.ב.ה

להקדשת העלון לכל מטרה, חייגו: 052-766-5775